

Inzake: Wet duurzaam stelsel rechtsbijstand, consultatiefase

Excellentie,

De Vereniging van Nederlandse Jeugdrechtadvocaten (hierna: VNJA) heeft kennisgenomen van het wetsvoorstel dat thans ter consultatie is aangeboden. De VNJA wil u graag van een reactie voorzien.

Alvorens de gestelde vragen te beantwoorden, zal eerst een aantal opmerkingen in algemene zin worden gemaakt in het kader van het toevoegbeleid in zaken betreffende minderjarigen. Daarna zal worden ingegaan op de vragen die op de website worden vermeld en tot slot worden de belangrijkste punten in de conclusie nog kort samengevat.

Algemeen

Gekeken naar de historie van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand is nimmer, zo lijkt, stilgestaan bij de positie van de minderjarige in ons rechtssysteem. Dit is door de VNJA reeds naar voren gebracht tijdens de hoorzitting bij Commissie-Van der Meer op 16 januari 2017 en wordt ook hier uitdrukkelijk herhaald. Onduidelijk is en blijft of de wetgever op de hoogte is van (de omvang van) het toevoegbeleid in zaken betreffende minderjarigen. Het is in beginsel erg eenvoudig: de gespecialiseerd jeugdrechtadvocaat krijgt een last tot toevoeging van de rechtbank in

- A) strafzaken, te weten: voor taakstrafzittingen OM bij een aanbod van meer dan 20 uren of geldboete van meer dan 115 euro, voor zittingen bij de (enkelvoudige) kinderrechter, voor zittingen bij de meervoudige strafkamer, voor zittingen inzake verlenging PIJ-maatregel, voor zittingen inzake tenuitvoerlegging voorwaardelijke straf bij overtreding van de bijzondere voorwaarden of voor zittingen inzake omzetting taakstraf naar jeugddetentie;
- B) civiele zaken, slechts indien het een verzoekschrift (voorwaardelijke) gesloten jeugdhulp betreft of een verzoek strekkende tot benoeming van een bijzonder curator.

In alle overige zaken is de (rechtspositie van de) minderjarige afhankelijk van de ouders. Immers, de jeugdrechtadvocaat ontvangt geen last in andere soort zaken dan hiervoor genoemd. Dit houdt in dat als de minderjarige vraagt om rechtsbijstand, bijvoorbeeld in een zaak betreffende een 'gewone' uithuisplaatsing bij een jeugdhulpaanbieder of pleeggezin, de jeugdrechtadvocaat zich moet wenden tot de ouders. De jeugdrechtadvocaat moet namelijk op naam van de ouders een toevoeging aanvragen. Het inkomen van de ouders bepaalt dan of een toevoeging wordt verleend en welke eigen bijdrage door hen dient te worden voldaan. Indien de ouders van de minderjarige boven de inkomensnorm verdienen c.q. vermogend zijn dan heeft de minderjarige noch de ouder recht op gesubsidieerde rechtsbijstand.

In het huidige systeem is de minderjarige dus afhankelijk van de medewerking van de ouders en de welwillendheid van de ouders om de advocaat (de eigen bijdrage) te betalen, tenzij de jeugdrechtsadvocaat het innen van de eigen bijdrage achterwege laat en de zaak behandelt voor de resterende vergoeding na declaratie bij de Raad voor Rechtsbijstand of pro bono. Overigens wordt in dat geval ervan uitgegaan dat de jeugdrechtsadvocaat over de gegevens van ouders beschikt om een aanvraag in te kunnen dienen. Als ouders weigeren die te geven dan wel niet bereikbaar zijn dan is de minderjarige de dupe. Bij weigering van ouder(s) om een toevoeging aan te vragen of een advocaat in te schakelen rest de minderjarige niets anders dan het erbij te laten zitten of een verzoek tot het benoemen van een bijzonder curator in te dienen bij de rechtbank, wat dus een extra procedure oplevert ten opzichte van het creëren van een zelfstandige rechtsingang in dergelijke zaken. In het wetsvoorstel dat thans ter consultatie wordt aangeboden, wordt dit niet aangepast. Louter het innen van de eigen bijdrage wordt overgeheveld naar de Raad voor Rechtsbijstand, zodat de advocaat niet langer dit (ondernemers)risico draagt. De hiervoor geschetste problematiek wordt niet met deze maatregel opgelost.

Indien wordt gezocht naar een stelsel dat duurzaam is, meent de VNJA dat het voorgaande dient te worden gewijzigd. Gekeken naar de ontwikkeling van de internationale regelgeving zoals het IVRK en de 'Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure'¹ wordt steeds meer belang gehecht aan het feit dat een minderjarige toegang heeft tot het recht en daarin wordt bijgestaan. Indien bij dit wetsvoorstel (wederom) geen rekening wordt gehouden met de positie van de minderjarige dan wordt geen toekomstbestendig stelsel gecreëerd. Dat staat haaks op de doelstelling die men juist voor ogen heeft met dit wetsvoorstel.

De VNJA doet dan ook de aanbeveling dat een aparte maatregel, een apart wetsartikel dan wel aparte paragraaf wordt opgenomen betreffende minderjarigen waarin wordt bepaald dat in de zaken die minderjarigen betreffen en waarbij geen last tot toevoeging wordt verleend, de toevoegingsaanvraag door de jeugdrechtsadvocaat op naam van het kind kan worden ingediend. Het belang van het kind dient de eerste overweging te vormen bij de beslissing op de aanvraag. Het inkomen van ouders dient niet langer als bepalende factor te worden beschouwd. De VNJA zou zich kunnen vinden in een bij lagere regelgeving te bepalen opsomming van zaken waarin het in het belang van de minderjarige wordt geacht een toevoeging te verlenen, zoals:

- 1) Uithuisplaatsingen ex artikel 1:265b BW.
- 2) Vervallenverklaring schriftelijke aanwijzing Gecertificeerde Instelling ex artikel 1:263 BW
- 3) Geschillenregeling ex artikel 1:262b BW
- 4) Verzoek tot benoeming van een bijzonder curator ex artikel 1:250 BW
- 5) Het voegen als benadeelde partij in het strafproces ex artikel 51a jo 51f Sv
- 6) Bezwaarschriften opname en verwerking DNA.
- 7) Bezwaarschriften weigering afgifte VOG.
- 8) Beklag cq klachtprocedures bij justitiële of (gesloten) jeugdhulp instellingen.

---

¹ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-2-2016-INIT/nl/pdf>

Ad 1, 2, 3 en 4) In dit soort zaken kan het belang van het kind nogal afwijken van het belang van de ouder(s). Zelfs als ouders wel meewerken aan een toevoegingsaanvraag dan is het vervolgens de vraag voor wiens belang de advocaat nu op dient te komen. De ouder betaalt de rekening en betaalt die de rekening nog als er onenigheid met de advocaat ontstaat? En voor wie dient de advocaat te kiezen als gedurende de procedure de standpunten van het kind en ouders ineens uiteenlopen? De VNJA pleit voor een eigen recht op een toevoeging voor de minderjarigen zonder eigen bijdrage. Temeer indien de jeugdrechtsadvocaat de minderjarige al bijstaat tijdens een strafzaak en tijdens die strafzaak dan wel na die strafzaak een verzoek tot uithuisplaatsing wordt ingediend. Het valt niet aan de minderjarige uit te leggen waarom je hem of haar niet kunt helpen tijdens een andere zaak dan de strafzaak. Veel jeugdrechtsadvocaten staan hun minderjarige cliënt dan dus maar vrijwillig bij. De minderjarige is dan afhankelijk van de welwillendheid van de advocaat. Dit is onwenselijk, zowel voor de minderjarige als de advocaat.

Bij een conflict met ouders wordt – natuurlijk – direct gedacht aan een het inschakelen van een bijzonder curator. Echter, in dit soort zaken wordt een bijzonder curator niet of nauwelijks benoemd, nu de jeugdhulpverlening reeds actief is. Zelfs al zou een bijzonder curator worden benoemd dan komt die pas in beeld als de uithuisplaatsing de facto al heeft plaatsgevonden.

Ad 5) Als een minderjarige slachtoffer is geworden van een misdrijf dan kunnen de wensen van die minderjarige en de ouders ook nog uiteenlopen, met name over het wel of niet indienen van een vordering tot schadevergoeding. Een schrijnend voorbeeld uit de praktijk: een minderjarig meisje is door haar ouders als vermist opgegeven. Dan blijkt dat zij bij een meerderjarige jongen in de auto is gestapt. Ze is meegenomen naar een hotel en daar hebben seksuele handelingen tussen hen plaatsgevonden. De ouders hebben het idee dat dit allemaal tegen de zin van hun dochter heeft plaatsgevonden. Het OM heeft sterk de indruk dat er sprake is geweest van vrijwilligheid. Een advocaat, geen jeugdrechtspecialist en ook geen strafrechtspecialist heeft, namens het meisje een klacht ingediend tegen het OM (onder andere dat het OM de zaak te lang heeft laten liggen) en maakt melding van een eventueel te starten artikel 12 Sv procedure alsmede van het indienen van een vordering benadeelde partij. Het OM heeft meermalen aan deze advocaat gevraagd of hij optreedt voor het meisje of voor haar ouders (die de advocaat betalen en hem informeren, zo geeft de advocaat aan). Het OM heeft de indruk dat het meisje een andere koers zou willen varen dan haar ouders/de advocaat en het OM vindt dat deze advocaat het belang van het kind uit het oog verliest en teveel de koers van de ouders vaart.

Ad 6) De afgelopen periode is op grond van verschenen jurisprudentie steeds meer gebleken dat ingediende bezwaarschriften tegen opname van het DNA-profiel van minderjarige veroordeelden (ex artikel 7 van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden) in de hiervoor bestemde databank, gegrond worden verklaard door rechtbanken. Defence for Children heeft een overzicht van de uitspraken bijgehouden, dat bij deze brief als bijlage 1 wordt opgenomen. Een aantal recente voorbeelden treft u in de voetnoot aan.² In het bijzonder wenst de VNJA bij de uitspraak van de rechtbank Den Haag

---

²Rechtbank Den Haag, 7 oktober 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:12402

Rechtbank Den Haag, 26 januari 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:1978

Rechtbank Noord-Nederland, 27 juni 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:3317

Rechtbank Amsterdam, 13 januari 2017, parketnummer 13/245821-15 RK 16/6529 (niet gepubliceerd)

van 26 januari 2016 kort stil te staan. De rechtbank Den Haag nam bij de beoordeling mee dat het haar ambtshalve bekend is dat in jeugdstrafzaken de strafmodaliteit vaak verschilt van het volwassenenstrafrecht. Het pedagogische karakter is immers het uitgangspunt bij bestraffing van minderjarigen. In dat geval was sprake van een veroordeling voor een mishandeling. Voor een dergelijk feit zou een volwassen first offender, naar de oriëntatiepunten van de LOVS, in beginsel in aanmerking komen voor een geldboete. Dat is een strafmodaliteit waarbij geen sprake is van DNA-afname op grond van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden. In dat geval had de zestienjarige veroordeelde een taakstraf opgelegd gekregen, hetgeen met zich mee brengt dat hij op grond van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden zijn DNA heeft moeten afstaan. De rechtbank achtte op grond van het voorgaande opname van het DNA van veroordeelde in de DNA-databank onwenselijk en niet verenigbaar met het uitgangspunt van het jeugdstrafrecht om bij de strafoplegging het pedagogische karakter voorop te stellen.

De gespecialiseerde jeugdrechtadvocaat ontvangt tot op heden geen last tot toevoeging voor dit soort zaken. De toevoeging kan wel worden aangevraagd, maar het is dan afhankelijk van het inkomen van ouders of de minderjarige in aanmerking komt voor gesubsidieerde rechtsbijstand. Indien dit het geval is, is een eigen bijdrage aan de advocaat verschuldigd. Deze eigen bijdrage wordt niet door de Raad voor Rechtsbijstand op nihil gesteld indien het bezwaarschrift gegrond wordt verklaard. Indien de ouders van de minderjarige boven een bepaalde inkomensgrens verdienen dan dient de minderjarige de advocaat te betalen voor de werkzaamheden. De VNJA acht voornoemd systeem niet in het belang van de minderjarige. De minderjarige beschikt zelf over onvoldoende financiële middelen om het uurtarief van de advocaat of de eigen bijdrage te voldoen en is dus afhankelijk van de medewerking van zijn ouders. Deze praktijk is onwenselijk.

Ad 7) De Verklaring Omtrent Gedrag wordt een steeds belangrijker document. Het is bepalend voor studie, stage, bijbaan of vaste baan. Het weigeren van de afgifte heeft een enorme impact op de verdere ontwikkeling van de minderjarige in de maatschappij. Het is van groot belang dat de minderjarige toegang heeft tot deskundige rechtsbijstand van een jeugdrechtadvocaat, die hoogstwaarschijnlijk al betrokken is geweest bij de minderjarige in het kader van de strafzaak, om de ontplooiingsmogelijkheden van de minderjarige te waarborgen.

Ad 8) Veel minderjarigen zijn niet op de hoogte van hun rechtspositie wanneer zij zijn opgenomen in een (justitiële jeugd) instellingen. Het is van belang dat minderjarigen tijdens elke vorm van vrijheidsbeneming op correcte wijze worden bejegend. Het is ook niet voor niets dat instellingen een afzonderlijk klachtenprocedure kennen. In het huidige stelsel is het enorm omslachtig voor de jeugdrechtadvocaat om een toevoeging te verkrijgen, als de toevoeging al wordt verleend. Het klachtrecht is in die zin verworden tot een fictief recht. Vaak is de jeugdrechtadvocaat wel bereid om de minderjarige te helpen, maar nogmaals: de minderjarige is dan afhankelijk van de welwillendheid van de advocaat die dit in zijn vrije tijd doet.

Inning eigen bijdrage

De VNJA waardeert het voorstel dat de Raad voor Rechtsbijstand de eigen bijdrage zal innen bij de rechtzoekende. De VNJA maakt in algemene zin wel de opmerking dat de eigen bijdrage vaak aan het

begin van een zaak door de rechtzoekende aan de advocaat wordt voldaan. Daarmee kan de advocaat dan weer bepaalde kosten, zoals griffierecht bij familierechtelijke zaken, voldoen die de advocaat dient voor te schieten. De VNJA ziet in het wetsvoorstel niet terug hoe dit wordt opgevangen, nu het voorstel lijkt in te houden dat de advocaat pas bij einde zaak de gehele vergoeding ontvangt.

Vragen behorende bij de consultatie

1. Ten aanzien van de aanvullende inschrijvingsvoorwaarden voor rechtsbijstandverleners merkt de VNJA op dat aan de jeugdrechtadvocaten al specialisatievereisten worden gesteld. De VNJA kan zich hierin vinden, nu dit de kwaliteit van rechtsbijstand aan minderjarigen waarborgt. De VNJA is overigens wel van mening dat de Nederlandse Orde van Advocaten bij uitstek geschikt is om toezicht te houden op de kwaliteit van de advocatuur en stelt dat het huidige toezicht reeds voldoet.
2. Wat de maatregel schorsing bewaring betreft, verwacht de VNJA dat de NVSA, de NVJSA en de NOvA hierop zullen reageren nu dit de positie van meerderjarige verdachten betreft. De VNJA sluit zich bij dat standpunt aan. De VNJA vraagt wel met nadruk aandacht voor de adolescenten tussen de 18 en 23 jaar. De VNJA vindt het onbegrijpelijk dat de overheid van deze groep verwacht dat zij in staat zijn zelfstandig een advocaat te benaderen. De laatste jaren worden steeds meer cijfers gepubliceerd over deze groep: zij vertegenwoordigen een groot deel van de populatie binnen het strafrecht, binnen deze groep heeft het merendeel een licht verstandelijke beperking en van deze groep is op grond van neurowetenschappelijk onderzoek bekend dat het brein nog in ontwikkeling is hetgeen allerlei consequenties heeft voor het gedachteproces. Vandaar dat de wetgever ook het zogenoemde 'adolescentenstrafrecht', oftewel toepassing van het jeugdstrafrecht op meerderjarigen, heeft ingevoerd. Overigens kan op vordering van het Openbaar Ministerie al tijdens de voorlopige hechtenis fase het strafrecht voor minderjarigen worden toegepast. Geldt dan dat deze nieuwe maatregel wat betreft schorsing van de bewaring, niet op adolescenten van toepassing is als tijdens de voorlopige hechtenis fase minderjarigen strafrecht wordt toegepast? Wordt aan die jongvolwassene dan dus wél een advocaat toegewezen? Die onduidelijkheid vindt de VNJA volstrekt onwenselijk.
3. Betreffende de maatregel scheiden op basis van gezinsinkomen gaat de VNJA ervan uit de vFas, de VSAN en de NOvA hierop zullen reageren. De VNJA volstaat met de opmerking dat de maatregel, indien die wordt ingevoerd, niet dient niet te gelden voor verzoeken strekkende tot benoeming van een bijzonder curator (1:250 BW) en voor verzoeken in het kader van het civiele jeugdbeschermingsrecht. De VNJA plaatst wel een kanttekening. Uit de beschrijving wordt niet duidelijk wat er gebeurt met het nogmaals in rekening brengen van de eigen bijdrage bij bijvoorbeeld overname van een dossier door een andere advocaat. Wie dient voor die extra kosten verantwoordelijk te worden gehouden?

4. De VNJA zou in het kader van de trajecttoevoeging ook graag zien dat onderzocht wordt of dit mogelijk is bij (verlenging van) ondertoezichtstellingen, uithuisplaatsingen, bij de (voorwaardelijke) PIJ-maatregel of GBM en bij verlenging van de PIJ-maatregel (te meer nu de mogelijkheid bestaat dat de PIJ kan worden omgezet in TBS). Immers, zoals reeds is aangevoerd tijdens de hoorzitting van Commissie-Van der Meer, het werk stopt voor de jeugdrechtsadvocaat niet als de uitspraak is gedaan. De jeugdrechtsadvocaat blijft continu betrokken, want de informatie en het contact in de periode tussen verlengingsverzoeken en zittingen is onmisbaar. De advocaat zou anders bij elk nieuw verlengingsverzoek het contact weer moeten herstellen, weer een gigantische slag moeten maken in de verwerking van alle informatie en eventuele onhandige beslissingen van een cliënt moeten proberen te herstellen voor zover dit mogelijk is. In de huidige praktijk vallen deze werkzaamheden tussen toevoegingen in en doet de jeugdrechtsadvocaat dit dus vrijwillig. Die weet namelijk ook wel dat het meer tijd kost om in een later stadium alles bij te moeten werken. Bovendien wil de (bevoegde) jeugdrechtsadvocaat een cliënt niet in de steek laten.

Conclusie

De VNJA bepleit aldus dat in zaken van minderjarigen een toevoeging op naam van de minderjarige kan worden aangevraagd, onafhankelijk van het inkomen van ouders. De VNJA kan zich vinden in een eventuele opsomming van het soort zaken waarin dit mogelijk is.

Voorts zou de VNJA graag zien dat de trajecttoevoeging ook in het civiele jeugdbeschermingsrecht wordt ingevoerd alsmede bij oplegging dan wel verlenging van de (voorwaardelijke) PIJ-maatregel en de (voorwaardelijke) GBM.

Tot slot bepleit de VNJA dat de maatregel schorsing van de bewaring niet komt te gelden voor adolescenten (tot 23 jaar). Indien de tekst zoals heden wordt gehandhaafd dan verzoekt de VNJA om verduidelijking van de rechtspositie van de verdachte tussen de 18 en 23 jaar oud waarbij tijdens de voorlopige hechtenis fase het jeugdstrafrecht wordt toegepast.

Kort gezegd zijn dit de belangrijkste punten, doch verwezen wordt naar de inhoud van het voorgaande voor het complete standpunt.

Hoogachtend,

Namens de VNJA,

mr. Eva Huls
bestuurslid